בס"ד

פרשת בשלח – הרב ברוך רוזנבלום שנת תשע"ה.

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת בשלח שנת תשע"ה. עוסקת הפרשה בקריעת ים סוף. אמנם בפרשה נמצא גם את פרשת המן, את ענין בואם של ישראל למרה, מלחמת עמלק ... ועוד כמה וכמה נושאים.

היינו רוצים לעמוד היום על נקודה אחת, שקשורה לענין קריעת ים סוף, והיא שירת הים. הגם שעל הנושא הזה אפשר לדבר מהשבת הזאת ועד לשנה הבאה. כי רק על המילים '**סוּס וְרֹכְבוֹ**' ישנם למעלה מחמישים פירושים מה מונח במילים הללו, ומדוע בחרה מרים דוקא במילים האלה ? מי זה הסוס ומי זה הרוכב ?

אומרים רבותינו, שפסוקי שירת הים מכוונים, כנגד הברכות שבתפילת העמידה. בע"ה עוד נעסוק בנושא בעתיד.

השבת נקראת בפי כולם "שבת שירה", על שם שירת הים שנקרא בע"ה בשבת זו. שירת הים, אלו פסוקים שאנחנו אומרים בכל יום, וכבר אמרו חז"ל, כך מופיע בזוהר הקדוש, מובא גם ב**ספר חרדים** וכן ב**משנה ברורה,** שאדם שאומר שירת הים בשמחה, נמחלים לו כל עוונותיו.

<u>היינו רוצים היום בס"ד, לעמוד על נקודה אחת. להתחיל מהפן ההלכתי וממנו להגיע אל ההבנה המוסרית שיש בענין קריעת ים סוף</u> :

בכל ליל שבת או במועדים, אנחנו אומרים "**זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם**".

<u>נשאלת השאלה</u> – ממתי מצרים יצאו ממצרים ?! מה פירוש הדבר "**זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם**" ? מצרים יצאו מאיזה שהוא מקום ?!

מצרים לא יצאו משום מקום. אם כבר, מי שיצא היו ישראל. היינו צריכים לומר "**זֵכֶר לִיצִיאַ**ה **מִ**מִצְרַיִם" או "**זֵכֶר לִיצִיאַת בני ישראל מִמִצְרַיִם**".

זו הנקודה שהיינו רוצים להבין, ובע"ה בסוף השיעור, כשנסגור את כל הקצוות נבין את הדברים.

<u>בואו נתחיל לבאר את הדברים, דבר דבור על אופניו</u> :

<u>אומר המגן אברהם {או"ח סימן ס"ז, א}</u> - **ואיתא בש"ס**{מסכת ברכות} **דף י"ג ע"ב שאם אמר הלכה שמוזכר בה יציאת מצרים יצא.**

כל יהודי בכל יום, מזכיר 6 זכירות (בני עדות אשכנז), ויש שמזכירים 10 זכירות (בני עדות ספרד).

הזכירה הראשונה אצל כולם, זו הזכירה של יציאת מצרים, שנאמר "**לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ**". נצטווינו לזכור בכל יום, את עניין יציאת מצרים.

<u>נשאלת השאלה</u> – מה יעשה אדם שהוא אנוס, ולא יכל לומר את סדר התפילה כתיקונה, הוא חייב להזכיר את יציאת מצרים ?

גם אם הוא יזכיר הלכה שקשורה ליציאת מצרים, יצא ידי חובת זכירת יציאת מצרים, כגון הלכות הקשורות לריבית, ציצית , תולעים, תפילין וכד', כיון שכל אלו מצוות שניתנו לנו זכר ליציאת מצרים.

<u>ממשיך המגן אברהם ואומר</u> - **ונראה לי דכל שכן, אם אמר שירת הים דיצא.**

אם אמר אדם "**אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל**", אעפ"י שמתחילת "**אָז יָשִׁיר**" ועד הסוף לא מופיעה אפילו פעם אחת המילה '**מִצְרַיִם**', בכל זאת יצא ידי חובת קיום המצוה "**לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ**".

<u>בא ה**חתם סופר** ואומר {או"ח ס' טו}</u> – לא יכל להיות דבר כזה. הרי נצטווינו לזכור "**אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם**". קריעת ים סוף, זה לא **יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם**. קריעת ים סוף היתה שבוע ימים לאחר שיצאנו ממצרים. איך יכל להיות שע"י אמירת שירת הים, יוצאים ידי חובת "**לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ**" ?!

<u>כותב ר' עקיבא איגר {הגהות לשולחן ערוך}, חותנו של ה**חתם סופר**, ראיה לדבריו</u>– חתני הגאון ר' משה סופר נרו יאיר אב"ד דקהילה קדושה פלשבורג השיג על דברי המגן אברהם, שאפשר לצאת ידי חובה, בענין **לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם**, גם באמירת **אז ישיר**, כי רחמנא קפיד ... **לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם** התורה הקפידה לזכור את יום צאתך מארץ מצרים...
קריעת ים סוף, איננה יום **צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם**.
לעניות דעתי, תורת אמת בפיו של משה צודק החתם סופר, בהשגה שהיתה לו על דברי המגן אברהם, למה ?
כיון שיש ראיה לדברי החתם סופר, מדברי המדרש {שמות רבה, פרשה כב, אות ג}: **שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע צָרִיךְ לְהַזְכִּיר קְרִיעַת יַם סוּף וּמַכַּת בְּכוֹרוֹת בֶּאֱמֶת וְיַצִּיב, וְאִם לֹא הִזְכִּיר אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, אֲבָל אִם לֹא הִזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם**

מַחְזִירִין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טז, ג): לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.

יוצא, אומר ר' עקיבא איגר, שצריך להזכיר את יציאת מצרים ולא קריעת ים סוף. צודק חתני שאומר, שהעיקר הוא יציאת מצרים ולא קריעת ים סוף .

עד כאן הפן ההלכתי, במחלוקת שבין החתם סופר למגן אברהם.

היינו רוצים להביא כמה וכמה ראיות, לדברי המגן אברהם, שעיקר יציאת מצרים היא קריעת ים סוף:

אומר הירושלמי {מסכת פסחים, ערבי פסחים, הלכה ו} - **{שופטים ה, ב} בִּפְרֹעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרֲכוּ ה'. התנדבו ראשי עם כשהקב"ה עושה לכם ניסים** ברגע שעושה הקב"ה לעם ישראל ניסים, הם אומרים לפניו שירה. **תהו אומרין שירה התיבון הרי גאולת מצרים** ? כשעם ישראל יצאו ממצרים, בט"ו לחודש ניסן, הם לא אמרו שירה. הם אמרו שירה רק בקריעת ים סוף. אם עם ישראל אומרים שירה כשהקב"ה עושה להם ניסים, למה לא אמרו שירה כשיצאו ממצרים ?! אלא **מצרים שנייא היא שהיא תחילת גאולתן** יום ט"ו בניסן, הוא תחילת הגאולה ולא הסיום, ולכן לא אמרו שירה.

אומר ה**פני משה** – שלא נגאלו לגמרי, עד ששיקע המצרים בים, כדכתיב **{שמות יד, ל} וַיּוֹשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם** .

יוצא, שעד שלא שקעו כל המצרים בים, לא היתה גאולת עם ישראל שלימה. הראיה **וַיּוֹשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא** – באותה היום נושע עם ישראל.

עד כאן דברי הירושלמי.

הבאנו בעבר את דברי רבינו בחיי, בענין ארבע לשונות של גאולה **וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי, וְגָאַלְתִּי, וְלָקַחְתִּי**:

כותב רבינו בחיי {פרשת וארא,ו} – **לכן אמור לבני ישראל אני ה'. אחר שהזכיר למעלה ויאמר עוד אלהים אל משה כה תאמר אל בני ישראל ה' אלהי אבותיכם וגו'. וצוה אותו שיודיע לישראל השם המיוחד, חזר וצוהו עוד כאן שיודיענו להם פעם אחרת וצוהו שיבטיח אותם בארבע לשונות של גאולה וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי, וְגָאַלְתִּי, וְלָקַחְתִּי ובשר אותם בהם בד' בשורות. האחד שיהיו נפטרים מן השעבוד והם עומדים ברשותם. השני שיהיו נפטרים מהם לגמרי מתחת רשותם. השלישי שהבטיחם בקריעת ים סוף. הרביעי שהבטיחם במתן תורה שיהיו נפטרים מן השעבוד, זהו שאמר והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והיא הבטחה שיהיו נפטרים מן השעבוד והם תחת רשותם, וכן מצינו שעמדו כן ששה חודשים וכמו שארז"ל {מסכת ראש השנה יא, א}: בר"ה בטלה העבודה מאבותינו במצרים והיתה הגאולה בסמוך בט"ו בניסן. שיהיו נפטרים מתחת רשותם לגמרי, זהו שאמר והצלתי אתכם מעבודתם והיא הבטחה שיצאו מתחת רשותם ושלא יהיו תחת ממשלתם למס עובד כלל, אך יהיו בני חורין גמורים. ענין קריעת ים סוף, זהו שאמר וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים . וזהו רמז לקריעת ים סוף שאז נחשבו גאולים , כי העבד היוצא מתחת יד האדון הקשה אשר מרר את חייו בכמה מיני שעבודין, והוצרך לשלחו מאתו ולעשותו בן חורים על כרחו. עוד העבד ירא ומתפחד פן ירדוף אדוניו אחריו ואין הגאולה שלמה אצל העבד עד שיתברר במיתת האדון, וזהו שלא תמצא לשון גאולה ביציאת מצרים רק אחר אבדן המצריים, שנאמר {שמות יד} וינער ה' את מצרים בתוך הים וסמיך ליה ויושע ה' ביום ההוא את ישראל , כי אז נחשבו גאולים ונושעים ואז היתה התשועה שלמה.**

אומר לנו כאן רבינו בחיי דבר נפלא. אם האדון היה משחרר את העבד מרצונו, ואומר לו: "לך הביתה. אתה משוחרר" , העבד לא היה מפחד כי האדון עשה את זה מרצונו. אבל היות ושחרור עם ישראל, לא נעשה מרצונם של המצרים, לכן חששו בני ישראל, שמא ירדפו אותם המצרים פעם נוספת .

עד כאן דברי רבינו בחיי.

אומר הספורנו - **ויושע ה' ביום ההוא את ישראל.** במיתת המסתוללים בם לשעבדם נשארו הם בני חורין, כי עד עת מותם היו ישראל כעבדים בורחים.

מתי שראו עם ישראל את המצרים מתים, אז הגיע הגאולה...כי לפני זה, היו ישראל בבחינה של עבדים שברחו.

כותב האבן-עזרא - **ויושע**. עתה היו ישראל נושעים מיד מצרים כי עד עתה היה עליהם פחד המלך וכתוב כי המצריים טבעו בים. והים לא השליכם אל היבשה. כי כן כתוב תבלעמו ארץ. על כן פי' וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים. שהיו ישראל על שפת הים. וראו מצרים מת כאשר טבע.

כותב האור-החיים הקדוש - **ביום ההוא.** פירוש ביום ההוא היתה התשועה ולא קודם הגם שיצאו ממצרים לא היו בוטחים בעצמן מהם.

אם כן, עפ"י הדברים שהקראנו עד עכשיו... אמנם הגאולה היתה ביום ט"ו בניסן, זו היתה יציאת מצרים, אבל זה ודאי לא ניגמר... כל זמן שלא ראו את המצרים טובעים בתוך המים, עם ישראל לא הרגיש בביטחון.

כותב המבי"ט {**בית אלקים**, שער היסודות פרק לז} – **וימי פסח היו שבעה , כי לא היתה יציאתם שלימה עד יום השביעי**

שהוא יום קריעת ים סוף שראו ישראל את אויביהם מצרים מת על שפת הים, וכמו שאמר הנביא {מיכה ז, טו} כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת, כי לא היה יום אחד יציאת מצרים כי אם שבעה ימים עד שראו הנפלאות על הים, וכן יראם לעתיד בגאולה העתידה.

בא הגאון מוילנה ומביא ראיה מדברי גמרא, שקריעת ים סוף זו הגאולה האמיתית:

אומרת הגמרא {מסכת ברכות ט, א-ב} - **{שמות יא-ב} דבר נא באזני העם וגו' אמרי דבי ר' ינאי . אין נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמר אותו צדיק {בראשית טו-יג} ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. אמרו לו ולואי שנצא בעצמנו משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים והיו אומרים לו בני אדם מוציאין אותך למחר מבית האסורין ונותנין לך ממון הרבה ואומר להם** האסיר **בבקשה מכם הוציאוני היום ואיני מבקש כלום.**

לפני שנביא את דברי הגאון מוילנה, נביא את דברי המפרשים על הגמרא:

שואל הרי"פ {עין יעקב} – למה צריך לדבר אל העם בדברי תחנונים, כדי שיקחו כסף, כל אחד היה עושה את זה בשמחה?!

ואומר – הסיבה לכך היתה, שעם ישראל פחד לדפוק על דלת המצרים ולבקש.

נשאלת השאלה - למה שיפחדו לבקש ?!

אמרו בני ישראל – "המצרים חטפו בגללנו עשר מכות, איך נדפוק על דלתותם ונבקש כלי כסף וכלי זהב ?! הם יכו אותנו!"

לכן היה צריך לבקש מעם ישראל בלשון תחנונים, שנאמר **{יא, ב} דַּבֶּר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם** – תאמר להם שאין להם ממה לפחד. שייגשו ויקחו !

אומרת התורה **{יב, לו} וַה' נָתַן אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיַּשְׁאִלוּם וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם.**

היה כאן דבר לא טבעי, שעם ישראל מצא חן בעיני המצרים. עד שדוד המלך מציין את זה בתהילים, שנאמר **{תהילים פד, יב} חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן ה' לֹא יִמְנַע-טוֹב לַהֹלְכִים בְּתָמִים.**

אומר הספר **מעיינה של תורה** – עם ישראל פחד לקחת שלל, כי פחדו מניסיון העושר.

אומרים חז"ל – ניסיון העושר גדול יותר מניסיון העוני. למה ?

כי אומרת התורה **{דברים לב, טו} וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ כָּשִׂיתָ וַיִּטֹּשׁ אֱלוֹהַ עָשָׂהוּ וַיְנַבֵּל צוּר יְשֻׁעָתוֹ.**

אדם שמגיע לדרגות של עושר, יכל ח"ו 'לבעוט' בטובה שנתן לו הקב"ה.

לכן, היות והיה החשש הזה, אמרו עם ישראל: "אנחנו לא רוצים כסף. לא רוצים להתנסות בניסיון הזה"

אומר הספר **מעינה של תורה**, בשם ספר **הבאר** דבר נפלא :

{יא, ב} דַּבֶּר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וְיִשְׁאֲלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רְעוּתָהּ כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב.

אומר רש"י - **דבר נא.** אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהירם על כך שלא יאמר אותו צדיק אברהם (בראשית טו יג) ועבדום וענו אותם קים בהם, (שם יד) ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קים בהם.

נסיון העושר – להישאר נאמן לתורה וליהדות גם מתוך עשירות מופלגת – גדול הוא מניסיון העוני. לפיכך היה צורך לבקש מבני ישראל שיקחו מביזת מצרים לפי שהם לא היו רוצים להעמיד עצמם בניסיון.

וזוהי הכוונה בדברי חכמינו: "כדי שלא יאמר אותו צדיק" – אברהם אבינו שעמד בשני הניסיונות גם כאשר עזב את בית אביו בעוני ובחוסר כל וגם כאשר היה "כבד מאד במקנה בכסף ובזהב" – ואם כן הר לגביו אין העושר בגדר נסיון והוא יבוא ויטען, למה לא קבלו בני ישראל את הרכוש ?! לפיכך היה צורך לבקש מהם שיקחו מביזת מצרים.

לאחר מכן, כאשר בני ישראל עשו את עגל הזהב, היה משום לימוד זכות בזה שהיה להם הרבה זהב, כפי שאמר הכתוב: "וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל". ולכן כאשר ביקש משה על בני ישראל בעת חטא העגל אמר וְאִם אַיִן – אם אינך רוצה לסלוח על חטא זה - מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ – הרי צריך אתה למחות מן התורה את אותו "נָא" מהפסוק דַּבֶּר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם – שהוא לשון בקשה, כלומר, שאתה עצמך בקשת מהם שיקחו את הזהב.

זה מה שאומרת הגמרא {מסכת ברכות לב, א} – לאחר חטא העגל **אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל** . אלמלא לא היית משפיע עליהם כסף וזהב, הם לא היו עושים את העגל !

נלך ליסוד נוסף:

ביזת מצרים שייכת לאברהם אבינו, וביזת הים שייכת ליוסף הצדיק.

למה ביזת הים שייכת ליוסף הצדיק ?!

כי כל הכסף והאוצרות של פרעה, שאיתם הוא רדף אחרי בני ישראל, הגיעו בזכותו של יוסף הצדיק, בעקבות פתרון החלומות.

אומרים חז"ל, שביזת הים היתה גדולה יותר מביזת מצרים. לכן הדגש "שלא יאמר אותו צדיק **וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם** קיים בהם **וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל** לא קיים בהם", משום שההבטחה שהם יצאו ברכוש גדול, היתה בזכות אברהם. אבל אם הם יוצאים עם תורי זהב, זה בזכות יוסף הצדיק.

כך אומרים המפרשים תירוץ נוסף.

<u>בא הגאון מוילנה {קול אליהו, פרשת בֹּא. פנינים משולחן הגר"א}</u>

<u>ואומר</u> – **בפסוק דבר נא באזני העם וישאלו וגו' – איתא בגמרא ברכות (דף ט' ע"א) אין נא אלא לשון בקשה א"ל הקב"ה למשה בבקשה ממך לך אמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב כדי שלא יאמר אותו צדיק (אברהם) ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, אמרו לו הלואי שנצא בעצמנו, משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים והיו אומרים לו בני אדם מוציאים אותך למחר ונותנים לך ממון הרבה, אמר להם הוציאוני היום ואיני מבקש כלום וכו' ע"ש, ולכאורה הוא תמוה מאוד מה זה שצריך לבקש מישראל שישאלו וכי לתחבולות הוא צריך להעמיד דבריו, ועוד תמוה מה שאמר שלא יאמר אותו צדיק וכו' והא אף אם לא יאמר ג"כ צריך לקיים הבטחתו, וגם המשל שמביא לכאורה אינו דומה להנמשל, דהלא אם היו אומרים לאדם שמוציאים אותו מיד ונותנים לו ממון הרבה אז לא היה מבעט בממון כלום, והרי כאן הי' שאמר להם שישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ולהוציאם מיד, א"כ אין המשל דומה להנמשל. אמנם י"ל כי האמת הוא שהגאולה שלמה לא היתה רק על ים סוף ששם נדונו על המים כנגד מה שעשו לישראל כל הבן הילוד וגו', כי הגזירה לא היתה רק לענוי ולעבדות, כדכתיב {זכריה א, טו} אֲנִי קָצַפְתִּי מְעָט וְהֵמָּה עָזְרוּ לְרָעָה, וזהו שאמר הקב"ה וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי (בראשית טו. יד), פי' אם יעשו יותר ממה שנגזר על ישראל. וזהו שאמר יתרו כי בדבר אשר זדו עליהם (שמות יח. יא), פי' שעשו לישראל יותר ממה שנגזר עליהם מפני זדון לבם, ולכן אמר לישראל שישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב רק בשביל אברהם שיחשוב שהיציאה ממצרים הוא הגאולה השלימה, ויאמר ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, אבל לפי האמת הגאולה שלימה והרכוש יהיה על ים סוף, ולכן אמרו ישראל הלואי שנצא בעצמנו ואין אנו רוצים לא הרכוש ולא הפחד והצרות מרדיפת פרעה, ועתה המשל דומה להנמשל כי הם רצו שתהיה הגאולה שלימה תיכף ביציאתם ממצרים.**

<u>רבותי, בואו נלך לשלב נוסף</u> :

ישנו ספר שנקרא **שאילת יעקב**, לר' יעקב סגל פראגער (חתנו של המהר"ם שיק). הוא מצדד את דברי המגן אברהם, להוכיח שקריעת ים סוף היא הגאולה.

מאיפה הוא מוכיח שקריעת ים סוף היא הגאולה ?

<u>כותב ה**שאילת יעקב**</u> {חלק א, סימן ט} - איתא בתורה הקדושה **וַיּוֹשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם** וגם כתיב **וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם , וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם, וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת יְהוָה וַיַּאֲמִינוּ בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ. דמשמע דעד כאן לא ראו את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים וגם העם לא האמינו. אבל הדבר מובן, כי יציאתם ממצרים בט"ו בניסן היתה רק נתינת רשות לצאת למדבר לעבוד את ה' והיו המצרים חושבים שישובו אחר זמן המוגבל** ג' ימים **וכשלא רצו לחזור רצו האנשי מלחמה ששלח פרעה עמהם לכופם וגם פרעה צווח** {יד, ה} **מַה זֹּאת עָשִׂינוּ כִּי שִׁלַּחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעָבְדֵנוּ, ורדף אחריהם ואמר אויב ארדוף אריק חרבי תורישמו ידי ובאמת גם ישראל ייראו מאוד ... ומובן שהיציאה מארץ מצרים לא היתה גאולה שלימה, ואילו היה פרעה וחילו כובשים וכופים אותם לשוב, היה רע ומר להם יותר מימי קדם. אבל בקריעת ים סוף שמרכבות פרעה וחילו ירה בים וגם שרו של מצרים מת כמ"ש המדרש רבה על קרא וירא ישראל את מצרים מת, עתה יצאו מכל בהלה ופחד שמת שר של מצריים ופרעה וחילו נאבדו, לכן כתיב ויושע ה' ביום ההוא וכאן שראו שמת שר מצרים , וירא ישראל היד הגדולה יותר ממה שנודע להם במצרים** ...

<u>ממשיך ה**שאילת יעקב** ואומר</u> – וזה ודאי שהנסים שהיו בים, היו גדולים פי כמה וכמה, מהנסים שהיו ביציאת מצרים.

למה ?!

כי כולנו בע"ה, נשב בעוד תשעה שבועות בליל הסדר ונאמר : **"רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: מִנַּיִן אַתָּה אוֹמֵר שֶׁלָּקוּ הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת? בְּמִצְרַיִם מַה הוּא אוֹמֵר? וַיֹּאמְרוּ הַחַרְטֻמִּם אֶל פַּרְעֹה: אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִוא, וְעַל הַיָּם מַה הוּא אוֹמֵר? וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם, וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת ה', וַיַּאֲמִינוּ בַּה'**

וּבְמשֶׁה עַבְדּוֹ.
כַּמָּה לָקוּ בְּאָצְבַּע? עֶשֶׂר מַכּוֹת. אֱמוֹר מֵעַתָּה: בְּמִצְרַיִם לָקוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁכָּל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם הָיְתָה שֶׁל אַרְבַּע מַכּוֹת? שֶׁנֶּאֱמַר: יְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֶבְרָה וָזַעַם וְצָרָה, מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים. עֶבְרָה - אַחַת, וָזַעַם - שְׁתַּיִם, וְצָרָה - שָׁלוֹשׁ, מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים - אַרְבַּע. אֱמוֹר מֵעַתָּה : בְּמִצְרַיִם לָקוּ אַרְבָּעִים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם מַכּוֹת".

רואים מכאן, שהמכות שהיו בקריעת ים סוף, היו גדולות יותר מאשר המכות במצרים.

<u>בא הגאון מוילנה ואומר</u> – ודאי שקריעת ים סוף, גדולה יותר מיציאת מצרים.

למה ?

אומרת התורה **{דברים ג, כד} ה' אלהים אַתָּה הַחִלּוֹתָ לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גָּדְלְךָ וְאֶת יָדְךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְמַעֲשֶׂיךָ וְכִגְבוּרֹתֶךָ.**

<u>אומרים חז"ל</u> - **אֶת גָּדְלְךָ** זו קריעת ים סוף, שנאמר **וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם. וְאֶת יָדְךָ הַחֲזָקָה** זו יציאת מצרים. שנאמר **{יג, טז} כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרָיִם.**

<u>נשאלת השאלה</u> – מה יותר חשוב, קריעת ים סוף או יציאת מצרים ?

<u>שואל הגאון מוילנה</u> – יציאת מצרים היתה לפני קריעת ים סוף, אז למה נאמר בפסוק **אֶת גָּדְלְךָ** קריעת ים סוף **וְאֶת יָדְךָ הַחֲזָקָה** יציאת מצרים ?
היה צריך להיות כתוב: "**אֶת יָדְךָ הַחֲזָקָה וְאֶת גָּדְלְךָ**". זה הסדר הנכון !

<u>אומר הגאון מוילנה</u> –לפי שבקריעת ים סוף, היו נסים רבים יותר, מאשר ביציאת מצרים, לכן הקדים הכתוב ענין קריעת ים סוף, לפני יציאת מצרים.

<u>אם אלה הדברים רבותי, הגענו למסקנה אחת</u> :

אם אומר לנו המגן אברהם, שמספיק לומר קריעת ים סוף, כדי לזכור את יום צאתך ממצרים, למה ?! כי קריעת ים סוף היתה הסיומת מגלות מצרים.

ועוד, מזה שאתה רואה שיש ריבוי גדול כ"כ של מכות בקריעת ים סוף, אתה מבין שעיקר יציאת מצרים, נמצאת בים סוף, ולא במצרים עצמה.

עד כאן דברי הספר **שאילת יעקב.**

<u>אם אלה הם פני הדברים, בואו נכנס לעומקם של דברים</u> :

כשפרעה שומע לראשונה ממשה רבינו, מה אומר לו משה רבינו?

אומרת התורה **{ג, יח} וְשָׁמְעוּ לְקֹלֶךָ וּבָאתָ אַתָּה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַאֲמַרְתֶּם אֵלָיו ה' אֱלֹהֵי הָעִבְרִיִּים נִקְרָה עָלֵינוּ וְעַתָּה נֵלְכָה נָּא דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבְּחָה לַה' אֱלֹהֵינוּ.**

תראו איזה בלגן עושה פרעה, על שלושה ימים !

בפרשת בֹּא, יש כבר פתיחה של משא ומתן:

שאל פרעה את משה: **{י, ח} מִי וָמִי הַהֹלְכִים.**

אמר לו משה: **{ט} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בִּנְעָרֵינוּ וּבִזְקֵנֵינוּ נֵלֵךְ בְּבָנֵינוּ וּבִבְנוֹתֵינוּ בְּצֹאנֵנוּ וּבִבְקָרֵנוּ נֵלֵךְ כִּי חַג ה' לָנוּ.**

מישהו מדבר כאן על שחרור ממצרים ?! שום דבר !

עם ישראל הולך לבקש מהמצרים ... **{יא , ב} וְיִשְׁאֲלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רְעוּתָהּ כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב.**

הולך דוד ודופק על הדלת של מוסטפה :

"כן דוד, מה רצית ?!"

"אני צריך תכשיטים בבקשה"

"לכמה זמן אתם הולכים ?"

"שלשה ימים עד שנגיע למדבר ... וחוזרים בחזרה. שבוע ימים ואנחנו חוזרים !"

הולך אדון מוסטפה ופותח את המגירה ... "בבקשה, יש לך כאן שרשרת עם פנינים, יש לך משולב , יש עם יהלומים ... איזה אתה רוצה ???"

"תביא את כל הסט !" ☺

עם ישראל הולכים שלושה ימים , פתאום בא משה רבינו ואומר: "רגע, אנחנו לא חוזרים. כולנו עכשיו בורחים !"

<u>נשאלת השאלה</u> – אם אתה מתכוון לברוח, למה אתה אומר לעם שהולכים לשלושה ימים ?!

תבוא לפרעה ותאמר לו "חביבי, ניגמר הסיפור. אנחנו עכשיו יוצאים מפה, ולא חוזרים יותר !" . בשביל מה לרמאות אותו?!

עשית מעשה הונאה, לקחת מהם את הכסף בלי רשות וברחת. ככה יוצאים ממצרים ?!

אומר האבן עזרא - **ומגרת ביתה.** כי אחוזה היתה להם. ויש מתאוננים ואומרים כי אבותינו גנבים היו ...

אמר לי יהודי מקודם: "כבוד הרב, תדע לך, אדם שמחזיר הלוואה לפני הזמן תדע שהוא גנב !"

שאלתי אותו: "למה ?!"

"לקח ממך הלוואה של 5000$ והחזיר לך אחרי חודש, כדי לקנות את האמון שלך. תדע לך שיש לו תוכניות לקחת ממך 10,000$ ולא להחזיר! אבל אחד שהחזיר לך אחרי הזמן, תדע שהוא צדיק. כי הוא יודע שלא תתן לו עוד פעם" ☺

נשאלת השאלה – איך יכל להיות שאבותינו היו גנבים ?!

ממשיך האבן עזרא ואומר - ואלה הלא יראו כי מצוה עליונה היתה ואין טעם לשאול למה כי השם ברא הכל והוא נתן עושר למי שירצה ויקחנו מידו ויתננו לאחר. ואין זה רע כי הכל שלו הוא.

רבותי, אלו ממש דברי רש"י הקדוש - **בראשית.** אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא (שמות יב ב) מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים (תהלים קיא ו), שאם יאמרו אמות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו.

אומר רבינו בחיי – **ושאלה אשה משכנתה. ח"ו שיתיר הקב"ה לגנוב דעת הבריות שישאלו מהם כלי כסף וכלי זהב ולא ישיבו להם. אבל לשון ושאלה הוא שתתן לה במתנה שכן מצינו בגדעון {שופטים ח, כד} וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם גִּדְעוֹן אֶשְׁאֲלָה מִכֶּם שְׁאֵלָה וּתְנוּ לִי אִישׁ נֶזֶם שְׁלָלוֹ כִּי נִזְמֵי זָהָב לָהֶם כִּי יִשְׁמְעֵאלִים הֵם. וכן מצינו בבת שבע {מ"א ב, טז} וְעַתָּה שְׁאֵלָה אַחַת אָנֹכִי שֹׁאֵל מֵאִתָּךְ אַל תָּשֵׁבִי אֶת פָּנָי וַתֹּאמֶר אֵלָיו בַּת-שֶׁבַע: {יז} וַיֹּאמֶר אִמְרִי נָא לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא יָשִׁיב אֶת פָּנַיִךְ וְיִתֶּן לִי אֶת אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית לְאִשָּׁה. הרי מתנה שנקראת בלשון שאלה. ומה שאמר ושאלה אשה משכנתה היה לו לומר ושאל איש מאת המצרי, אבל זה ק"ו כי אם לנשים היו נותנים מתנות כ"ש לאנשים וכמוהו {ישעיה לג, כג} פֻּסְּחִים בָּזְזוּ בַז ק"ו הרצים. כן כתב רבינו חננאל ז"ל.**

בא האור-החיים הקדוש {יב, לה} ואומר - **עשו כדבר משה.** פירוש לא להנאת הממון אלא למצות נביא.

הנקודה שהיינו רוצים לעמוד עליה, מובאת בדברי הר"ן.

כותב הר"ן {דרשות ניסים, דרוש יא} – **מאי טעמא לגנוב דעתו של פרעה כלל, שיאמרו לו:" ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים", והנה זה דרך העבדים שאין ידם תקיפה, שרוצים לברוח, ומתנכלים על אדוניהם לברוח, ולמה משה ואהרן שהיו שלוחי ה', לא יאמרו אל פרעה ביד רמה, שהגיע קיצם של ישראל ליגאל, ושלא ישתעבד בהם עוד, היד ה' תקצר מהכניע לבו של פרעה להודות הדבר גם כי יאמרו אליו בפירוש ?! וזה באמת עניין, שראוי שיסתפקו ממנו ישראל בשלמותו של משה. ועוד נשאר לנו מקום ספק גדול, באמרו:" דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו' כלי כסף וכלי זהב". וזה באמת יראה ענין זר או תמוה מאד, שאף על פי שאנשי מצרים היו חייבים להם שכרן שנשתעבדו בהם כמו שאמרו בסנהדרין (צא א)** ...

מספרת הגמרא {מסכת סנהדרין צא, א} - **באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון** שהיה כמו בית הדין בהאג בזמנו, והגישו תלונה על ישראל **אמרו לו הרי הוא אומר {שמות יב-לו} וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום תנו לנו כסף וזהב שנטלתם ממנו** "תחזירו לנו את הכסף שלקחתם !!!" **אמר גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו להם הדיוט שבנו נצחתם** זו לא חכמה לנצח יהודי כזה **ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהן.** הגיע גביהא בן פסיסא לבית הדין של אלכסנדר מוקדון **אמר להן מהיכן אתם מביאין ראייה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראייה אלא מן התורה שנאמר {שמות יב-מ} ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששיעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה** אמר להם בבקשה : 5000 ₪ שכר מינימום * י"ב חודשים בשנה = 60,000 ₪ תוסיפו לזה הבראה וביגוד + חופשה שנתית + הצמדה וריבית (מנכרי אפשר לקחת) = 80,000 ₪ על כל יהודי לשנה * 210 שנים * 3 מיליון ... זה הסכום שמגיע לנו. בבקשה להעביר לסניף פג"י חזון איש ☺ **אמר להן אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו.**

ממשיך הר"ן ואומר - **לא היו ראוים לבא עליהם בעקבה ובדרכים של אנשי רמיה וכל שכן אחר שיד ה' יתברך תקיפה וחזקה עליהם, למה הוצרכו לעשות כן ?! וכל אלו הדברים מתמיהין בעצמם, וראוי שיפול ספק מצידן**

לישראל בנבואתו של משה.
אבל היתר אלו שני הקשרים, הוא דבר אחד, ה' יתברך, כיוון שרצה לדון כל המצריים בדבר אשר זדו על ישראל, כמאמר יתרו (שמות יח יא):" עתה ידעתי כי גדול ה' וגו' כי בדבר אשר זדו עליהם", ורצה להביאם בעניין שהם בבחירתם יכנסו במים וימותו שמה כמו שפרעה בחר לזרוק {א, כב} כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ מיוזמתו האישית, כך תיכנס גם לתוך ים סוף מיוזמתך האישית ! **. לפיכך לא רצה השם יתברך שיאמר משה לפרעה הענין כאשר הוא, אלא שיאמר שהם הולכים דרך שלשת ימים לזבוח, שכאשר יגידו לו אחר כך: "כי ברח העם", יחשוב פרעה שכל מה שעשה משה רבינו עליו השלום, לא בא מאת השם יתברך, אבל נעשה בעקבה וברמיה, כי לולא כן, למה יגנוב לבבו לאמר שאינם הולכים רק לזבוח** ?!

ולזאת הסיבה עצמה צוה:" וישאלו איש מאת רעהו" ,צוה שיבואו בעקבה, ולא ישאלו למה. וכאשר הוגד למלך מצרים ולעמו שישראל בורחים, אין ספק שחשדום באנשי דמים ומרמה, וכל זה הניעם בלי ספק לרודפם.

יוצא, שאם המצרים לא היו משאילים לנו כלי כסף וכלי זהב ושמלות, מה היה קורה ?! היו אומרים שלום והולכים. אבל רצה הקב"ה שיכנסו המצרים לתוך המים, אז מה עושים ?! לוקחים מהם בהשאלה ואומרים להם שהולכים לשלושה ימים.

חלפו שלושה ימים והם לא באו ?! התחילו לרדוף אחריהם ונכנסו כולם למים.

<u>אומר הר"ן דבר חידוש עצום</u> - **וכוונת כל אלו הדברים, היתה נעלמת מישראל, ואולי גם ממשה** עם ישראל, וכנראה גם משה רבינו לא ידעו שכאשר הם יצאו ממצרים, זה לתמיד. הם חשבו שיוצאים לשלושה ימים וחוזרים. **ולסיבת כל זה היה ראוי שיספקו ישראל בשליחותו של משה, אף על פי שהאמינו בו בתחילה. והוא שרמז ואמר (שמות יד לא):" וירא ישראל את היד הגדולה וגו'", כלומר: אז הכירו שכל מה שהיו מופלאים ממנו תחילה ומסתפקים בו, לא היה, רק לסבב שמצריים עצמם יכנסו בים".**

<u>נשאלת השאלה</u> – אם משה רבינו לא ידע שיוצאים ממצרים לתמיד, לשם מה הוא לקח את עצמותיו של יוסף ?!

בכל אופן, אלו דבריו של הר"ן הקדוש.

שואל הגאון מוילנה את אותן שאלות – למה צריך לרמאות את פרעה, ולומר לו שיוצאים לשלושה ימים ? למה צריכים ללכת למצרים ולבקש מהם בהשאלה , כלי כסף וכלי זהב ? ולמה צריך הקב"ה לעשות מעשה כזה, שהמקום שנבקע בו הים היה יבש ולא התרטבו ?

<u>כותב הגאון מוילנה {פנינים משולחן הגר"א, פרשת בֹּא, עמוד צ"א}</u> - אך יש לבאר, שהקב"ה שילם לו בזה במידה כנגד מידה. ד'בתחילת העבודה שהתחילו לשעבד את ישראל , עשה הכל ברמאות, שנאמר בפרך ,אל תקרי בפרך, אלא בפה-רך. ובתחילה הלך גם פרעה לעבודה, ואם מלך עובד כל שכן עבדיו. לאחר מכן, היה משלם בכסף על מלאכתם , ועבדו ועשו הרבה לבנים יותר מהראוי לעשות , ולאחר מכן אמר, רבותי עבדתם? עכשיו תעשו בלי כסף . ורמאות גדולה יותר, מה שעשה עם היולדות , שאמר להן **כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ,** ואמר להן, עשו עצמכן כאילו באונס אתן עושות ותשליכו ליאור, ואחרי שיבואו לדון לפני בדין זה, אני אצדיק אתכן . ולכן אמר, אעשה לכן דבר, שלא יבואו אליכן בטענות . אמר להם, בואו וראו כיצד הורגים את הילדים, ברגע שהילד מוציא את הראש, תחנקו אותו לפני שימצא בכי התינוקות. זכר פניו למטה ונקבה פניה למעלה, וכך תדעו איך להרוג אותם , מיד כשהוא יצא .
כמו כן, נהג הקב"ה עמו, להבדיל אלף אלפי הבדלות , נגד כל דבר שעשה ברמאות . שבתחילה נצטוו לשאול בני ישראל מהמצרים, כלי כסף וכלי זהב , ואחר כך נאמר להם לבל ישיבו להם את הכלים .
אחרי זה אמר משה לפרעה {ג, יח} נֵלֲכָה נָּא דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים ,כדי שיהיה פרעה רודף אחריהם , וכדי שיבוא אל תוך הים. וכשבאו לים ראו יבשה , גם זה מעשה רמאות, כדי להכניס אותם בתוך המים. השיב הקב"ה לפרעה, על כל מעשי הרמאות שעשה, במידה כנגד מידה.

עד כאן דברי הגר"א.

<u>רבותי, הגענו לנקודה הסופית שתסביר לנו מהי קריעת ים סוף:</u>

<u>שואל הספר **מעין גנים**</u> - למה אנחנו אומרים בקידוש **'זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם'** ?
המצרים מעולם לא יצאו ממצרים. היינו צריכים לומר **'זֵכֶר לִיצִיאַת בני ישראל ממצרים'** !

<u>שאלה נוספת</u> :

בפרשת בֹּא, מביאה התורה שני פסוקים עם שינויים קלים ביותר. והתורה לכאורה, חוזרת עליהם פעמיים:

<u>אומרת התורה</u> **{יב, מא} וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה יָצְאוּ כָּל-צִבְאוֹת ה' מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם**... עשרה פסוקים אח"כ **{נא} וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיא ה' אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל-צִבְאֹתָם.**

תחליט יָצְאוּ או הוֹצִיא ?

אנחנו רוצים לנסות ולהבין מה מונח כאן. עוד שתי שאלות קצרות, לפני שנסגור את כל הפינות:

נחזור לפרשת לך-לך :

אומר הקב"ה לאברהם אבינו **"לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ ..."**

שואל הספר **מעין גנים** – למה נאמר פעמיים **לֶךְ לְךָ** ? מספיק היה שיהיה כתוב **לֶךְ מֵאַרְצְךָ**.

אומר רש"י - **לך לך.** להנאתך ולטובתך.

שואלים המפרשים – למה נכתב זה הסדר ?! אדם שמבקשים ממנו לעזוב את ביתו, עוזב את ביתו, את עירו ולאחר מכן את מולדתו. אבל כאן בפסוק נאמר אחרת – קודם תעזוב את הארץ, אח"כ את המולדת ואח"כ את הבית, מה מונח כאן ?

שאלה אחרונה במקבץ, שמתקשרת לפרשת שבוע הבא :

עם ישראל ניצב למרגלות הר סיני.

אומרים חז"ל {ילקוט שמעוני, יתרו , סימן ש} – **{כ, טו} וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. רבי אומר: להודיע שבחן של ישראל, שכשעמדו כולן לפני הר סיני לקבל את התורה, היו שומעין את הדבור ומפרשין אותו, שנאמר: יסובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו, שמכיון שהיה הדבור יוצא היו מפרשין אותו. ולהודיע שבחן של ישראל, שכשעמדו כולן לפני הר סיני לקבל את התורה, שלא היו בהן סומין, שנאמר: וכל העם רואים. מלמד שלא היו בהם אלמים, שנאמר: ויענו כל העם. מלמד שלא היו בהן חרשים, שנאמר: כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. מלמד שלא היו בהם חגרין, שנאמר: ויתיצבו בתחתית ההר. מלמד שלא היו בהם טפשין, שנאמר: אתה הראת וגו'.**

אומר המדרש {תנחומא, יתרו, אות ח} - **כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הָיוּ בָּהֶן בַּעֲלֵי מוּמִין מֵעֲבוֹדַת פֶּרֶךְ שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בְּטִיט וּבִלְבֵנִים, וְהָיְתָה הָאֶבֶן נוֹפֶלֶת עָלָיו מִן הַבִּנְיָן וְשׁוֹבֶרֶת יָדוֹ וְקוֹטַעַת אֶת רַגְלוֹ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֵינוֹ דִּין שֶׁאֶתֵּן אֶת תּוֹרָתִי לְבַעֲלֵי מוּמִין. מֶה עָשָׂה? רָמַז לְמַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת וְיָרְדוּ וְרִפְּאוּ אוֹתָן. וּמִנַּיִן שֶׁלֹּא הָיוּ בָּהֶן סוּמִין? שֶׁנֶּאֱמַר: וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת (שמות כ, טו). וּמִנַּיִן שֶׁלֹּא הָיוּ בָּהֶן חֵרְשִׁין. שֶׁאָמְרוּ, נִשְׁמָע (שמות כד, יז). וּמִנַּיִן שֶׁלֹּא הָיוּ בָּהֶן גִּדְמִים שֶׁאָמְרוּ נַעֲשֶׂה (שמות יט, ח). וּמִנַּיִן שֶׁלֹּא הָיוּ בָּהֶן חִגְרִין, דִּכְתִיב: וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתַחְתִּית הָהָר. (שמות יט, יז).**

נשאלת השאלה – למה בעלי המומים לא יכלו להתרפאות כבר בים סוף ?

למה קטוע רגל, היה צריך לחצות את ים סוף על קביים ?!

התשובה לכך היא פשוטה – רצה הקב"ה לומר לנו דבר אחד: "התורה מרפאה את האדם!"

אומרת הגמרא {מסכת עירובין נד, א} - **חש בראשו יעסוק בתורה שנאמר כי לוית חן הם לראשך.**

אני רוצה לשתף אתכם בחוויה אישית :

גדלתי בבית להורים ניצולי שואה. אמי ע"ה היתה באושוויץ ואבי זצ"ל היה במחנה עבודה. כשהגיעה אמי בחזרה ממחנה ההשמדה, לא נתנו לה סיכוי לחיות יותר מכמה ימים. בחורה בת עשרים, ששקלה פחות מ-30 ק"ג.
ב"ה השתקמה, עלתה לארץ ישראל, התחתנה, ילדה ג' ילדים . מעולם היא לא דיברה על השואה, מלבד ביום ט' באב, שהיו יושבים ומקוננים על החורבן, אז היא היתה אומרת שכל הקללות הכתובות בתורה היו בשואה. אבל למחרת ט' באב, כאילו שום דבר. לא דיברה מילה על השואה.
שהיינו שואלים אותה, היא היתה מבקשת מאיתנו לא להזכיר את זה.

לעומת זאת, אבי זצ"ל, כמעט בכל שבת היה מדבר על השואה. כל שבת על השולחן, היה מוזכר נושא השואה !

רבותי, אני רוצה לומר לכם יסוד – ישנם בני אדם שהיו במחנות השמדה. אמנם הם יצאו ממחנות ההשמדה, אבל מחנות ההשמדה לא יצאו מהם !

הם הגיעו לארץ ישראל, וילדו ילדים ויש להם נכדים ונינים ... אבל הם עדיין בשואה !

אתם יודעים למה הם עדיין בשואה ?! כי תמיד הם יזכרו את אותו חייל נאצי ימ"ש , שהיה מכוון עליהם את נשקו ונותן יריה ... ולבסוף לא יוצא כלום ... "חחח ... נבהלתם אה ?!"

המחזה הזה, עומד מול עיניהם 50 שנה !!!

הם יכולים להתעורר באמצע הלילה ולצעוק, כי הם נזכרים באותו חייל נאצי משוגע.

אבל אתם בארץ כבר, יש לכם נכדים ?! ממה יש לפחד ?!

זה פירוש הדבר, שהשואה נמצאת עדיין אצלהם .

רבותי, אתם יודעים כמה חיילים שהשתתפו במלחמות ישראל, נשארו עם פגיעה נפשית ??? בתי החולים מלאים !

לא קרה להם שום פגיעה גופנית ... 'בסכ"ה' עבר ליד האוזן שלהם טיל . הוא לא מסוגל להירגע מהאירוע הזה. זה נמצא תמיד בראש שלו !

מה עושה אותו חיל ?! יושב בבית משוגעים ומקבל תרופות.

אה, אבל אתה בריא ?!

הוא לא מסוגל לצאת החוצה. הוא יצא כבר מעזה, אבל עזה עדיין נמצאת אצלו בראש !

רבותי, עם ישראל יצא ממצרים לאחר 210 שנים. המצרים לא רק שפגעו בגוף שלנו, הם הלכו ושברו לנו איברים, וגם כרתו לנו איברים .

<u>מספר המדרש {שמות רבה, פרשה א, אות כז}</u> - **וַיֵּצֵא אֶל אֶחָיו, שְׁתֵּי יְצִיאוֹת יָצָא אוֹתוֹ צַדִּיק וּכְתָבָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹ אַחַר זוֹ. וַיֵּצֵא בְּיוֹם הַשֵּׁנִי, הֲרֵי שְׁתַּיִם. וַיַּרְא בְּסִבְלֹתָם. מַהוּ וַיַּרְא, שֶׁהָיָה רוֹאֶה בְּסִבְלוֹתָם וּבוֹכֶה וְאוֹמֵר, חֶבֶל לִי עֲלֵיכֶם מִי יִתֵּן מוֹתִי עֲלֵיכֶם, שֶׁאֵין לְךָ מְלָאכָה קָשָׁה מִמְּלָאכֶת הַטִּיט, וְהָיָה נוֹתֵן כְּתֵפָיו וּמְסַיֵּעַ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר רָאָה מַשּׂוֹי גָּדוֹל עַל קָטָן וּמַשּׂוֹי קָטָן עַל גָּדוֹל, וּמַשּׂוֹי אִישׁ עַל אִשָּׁה וּמַשּׂוֹי אִשָּׁה עַל אִישׁ, וּמַשּׂוֹי זָקֵן עַל בָּחוּר וּמַשּׂוֹי בָּחוּר עַל זָקֵן. וְהָיָה מַנִּיחַ דְּרָגוֹן שֶׁלּוֹ וְהוֹלֵךְ וּמְיַשֵּׁב לָהֶם סִבְלוֹתֵיהֶם, וְעוֹשֶׂה כְּאִלּוּ מְסַיֵּעַ לְפַרְעֹה.**

דיברנו בעבר, שעושים חרוסת. אחד אומר זכר לטיט, ואחד אומר זכר לתפוח.

<u>אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה א, אות יב}</u> - **וְכֵיוָן שֶׁמִּתְעַבְּרוֹת בָּאוֹת לְבָתֵּיהֶן, וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעַ זְמַן מוֹלִידֵיהֶם, הוֹלְכוֹת וְיוֹלְדוֹת בַּשָּׂדֶה תַּחַת הַתַּפּוּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ח, ה): תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ מַלְאָךְ מְשַׁמֵּי מָרוֹם, וּמְנַקֶּה אוֹתָם וּמְשַׁפֵּר אוֹתָם, כְּחַיֶּה זוֹ שֶׁמְּשַׁפֶּרֶת אֶת הַוָּלָד, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל טז, ד): וּמוֹלְדוֹתַיִךְ בְּיוֹם הוּלֶּדֶת אוֹתָךְ וגו'.**

אחד המפרשים על ההגדה כותב - **תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ.** שהיו פצעיהם של ישראל תופחים מוגלה.

הפצעים, מאותם עבודות פרך !

בשביל לרפאות פצע, צריך לתת למקום לנח. לא כך היה במצרים . למחרת שוב פעם מעמיסים על אותו מקום פצוע, והפצע כולו נוזל מוגלה !

זו פציעה של גוף, אבל יש פציעה של נפש !

אתם יודעים מה זה פציעה של נפש ???

אומרים ליהודי להכין עשרים לבנים, והוא לא מספיק לעשות. מה עושים לו ???

לוקחים לו את הילד, ושמים אותו בתוך אמת הבנין מול עיניו!!!

אמנם לא נגעו בו גופנית, אבל פצעו לו את הנפש ! דוד שלו כבר לא בחיים !!!

<u>אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה א, אות יא}</u> - **מַהוּ אֵת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ, רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ מַחֲלִיפִין מְלָאכֶת אֲנָשִׁים לְנָשִׁים, וּמְלָאכֶת נָשִׁים לַאֲנָשִׁים.** נתנו לגברים לתפור עם חוט ומחט, ולנשים נתנו לסחוב לבנים.

לשם מה נתנו להם את העבודה הזאת ?! לשבור את נפשם !

<u>אם אלה הדברים רבותי, נוכל להבין עכשיו טוב מאוד</u> :

<u>אומר הספר **מעין גנים** יסוד אדיר</u>:

ביום ט"ו לחודש ניסן יצאו ישראל ממצרים. אבל היה שלב נוסף – ביום כ"א בניסן, היה השלב של יציאת מצרים מישראל.

קודם יצאו ישראל ממצרים, ורק אח"כ מצרים יצאו מישראל!

אומר שלמה המלך **{משלי יח, יד} רוּחַ אִישׁ יְכַלְכֵּל מַחֲלֵהוּ וְרוּחַ נְכֵאָה מִי יִשָּׂאֶנָּה.**

אומר לנו שלמה המלך- דע לך, ל"ע , אם יש בן אדם שנפל עליו חולי קשה, אבל נפשו חזקה, הוא יצליח להתגבר על החולי !

"**רוּחַ אִישׁ יְכַלְכֵּל מַחֲלֵהוּ**" - אם יש לך כוחות נפש, אתה תצליח להתגבר !

אבל "**רוּחַ נְכֵאָה מִי יִשָּׂאֶנָּה**" – אם יש לך בעיה נפשית, לא יעזור לך גוף בריא...

נפש בריאה מרפא גוף חולה, אבל גוף בריא לא מרפא נפש חולה.

<u>לכן אומרים לנו רבותינו</u> – "נפש בריאה בגוף בריא" !

<u>רבותי, בואו ונלמד יסוד נפלא</u> :

<u>נשאלת השאלה</u> - מתי מתרפאת נפשו של אדם ?

נפשו של האדם מתרפאת, כאשר הוא רואה את אותו גורם לחולי שנעלם, ואין סיכוי שיחזור יותר.

מאיפה אני יודע את זה ?

אומרת הגמרא {מסכת פסחים קיח, ב} - **דאמר רב הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו וכדדרש רבה בר מרי מאי דכתיב {תהילים קו-ז} וימרו על ים בים סוף מלמד שהמרו ישראל באותה שעה ואמרו כשם שאנו עולין מצד אחד כך מצריים עולים מצד אחר** ...

אתם יודעים איך קוראים לזה ?! קוראים לזה פחד מהאויב.

עד מתי יש את הפחד הזה ?! עד שאתה רואה אותו מת, רק אז אתה רגוע !

ממשיכה הגמרא - **אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטל ממנו אמר לו אתן לך אחד ומחצה שבהן אמר לו רבש"ע יש עבד שתובע את רבו אמר לו נחל קישון יהא לי ערב מיד פלט אותן ליבשה ובאו ישראל וראו אותן שנאמר {שמות יד-ל} וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים** ... רק אז נרגעו !

אתם יודעים מה עשו עם ישראל באותו רגע ?

כותב המדרש {ילקוט שמעוני, בשלח, סימן ר"מ} - **וירא ישראל את מצרים מת- מה היו עושין?**
היה כל אחד ואחד מישראל נוטל את כלבו, והולך ונותן את רגלו על צוארו של מצרי, והיה אומר לכלבו: אכול מן היד הזו שנשתעבדה בי, אכול מן הזורעים הללו שלא חסו עלי.
תדע לך שכן הוא, שכן כתיב: למען תמחץ רגלך בדם לשון כלביך מאויבים מנהו.
אמרו ישראל: עשית לנו כל הניסים האלו, אף אנו לא נהיה כפויי טובה.
ומה יש לנו לומר?
שירות ותשבחות וכו' אז ישיר משה.

נשאלת השאלה – איזה מין תועלת יש לעשות את זה לאנשים שכבר מתו ?!

רבותי, הקב"ה עשה איתם חסד. הם לא מתו.

{יד, ל} וַיּוֹשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם.

אומר התרגום יונתן בן עוזיאל - **וּשְׁזִיב יְיָ בְּיוֹמָא הַהוּא יַת יִשְׂרָאֵל מִן יְדֵיהוֹן דְּמִצְרָאֵי וְחָמוּ יִשְׂרָאֵל יַת מִצְרָאֵי מֵיתִין וְלָא מֵיתִין** רְמָאִין עַל גֵּיף יַמָּא .

אומר האור החיים הקדוש - **וירא וגו' מת על שפת הים.** קשה למה הוצרך להודיענו שראהו מת פשיטא שלא יהיו חיים אחר הטביעה. ורבותינו ז"ל (מכילתא) אמרו כי ראו במיתתן, והודיענו בזה כי שם גמרו מיתתם, והטעם כדי שיכירו בהם ישראל בעודם חיים והם יראו בישראל ותכסם בושה, ולפי זה תהיה כוונת הכתוב על זה הדרך **וירא ישראל את מצרים** שהיתה יוצאה נשמתו **על שפת הים**, ותיבת מת נקשרת עם אומרו על שפת הים ולא עם תיבת וירא.

יוצא, שבזמן שכרתו למצרים את הרגל, הם היו חיים !

נשאלת השאלה – אם כתוב **מֵת** עַל שְׂפַת הַיָּם, איך יכל להיות שהם היו בחיים ?!

אצל רחל אמנו נאמר **{בראשית לה, יח} וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִנְיָמִין.**

איך היא נותנת לו שם, הרי כתוב שהיא מתה ?! שמעתם פעם מתים מדברים ?!

הפשט הוא, שמת זה לא מת. מת, פירוש הדבר שעוד כמה דק' הוא ימות.

באו עם ישראל ואמרו: "ריבונו של עולם, קח את היד הזאת שהכניסה את בני בתוך הקיר ותכרות אותה !"

אומרת התורה **{דברים לב, מג} הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם עֲבָדָיו יִקּוֹם וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ.**

נשאלת השאלה – בשביל מה צריכים את כל האכזריות הזאת?

בשביל סיבה אחת – כדי לרפאות את הנפש הפצועה של עם ישראל !

איך מרפאים את הנפש ?!

כאשר אותה הסכנה נעלמת, ולא יכולה לחזור – כאשר אותם המצרים ששעבדו את עם ישראל כבר מתים !

אם ככה רבותי יוצא, שקריעת ים סוף ויציאת מצרים, אלו שני דברים שונים לגמרי.

יציאת מצרים בט"ו בחודש ניסן, היתה יציאת בני ישראל **מ**מצרים – הגוף יצא.

ומה קרה בקריעת ים סוף ?

שאלנו – מצרים יצאו ?! מצרים מעולם לא יצאו.

יציאת מצרים, הכוונה למצרים שהיה בתוכם, יצא החוצה !

איך זה קרה ?!

"**וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם**" – כשראו ישראל את המצרים מתים על שפת הים, יצאה מצרים מבני ישראל !

<u>לפני תפילת מוסף של שבת קודש, אומרים בני עדות אשכנז, את הנוסח של אב הרחמים</u>:

אַב הָרַחֲמִים שׁוֹכֵן מְרוֹמִים. בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים הוּא יִפְקוֹד בְּרַחֲמִים הַחֲסִידִים וְהַיְשָׁרִים וְהַתְּמִימִים. קְהִלּוֹת הַקֹּדֶשׁ שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל קִדֻּשַׁת הַשֵּׁם. הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימִים בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרָדוּ. מִנְּשָׁרִים קַלּוּ וּמֵאֲרָיוֹת גָּבְרוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם וְחֵפֶץ צוּרָם. יִזְכְּרֵם אֱלֹהֵינוּ לְטוֹבָה עִם שְׁאָר צַדִּיקֵי עוֹלָם. וְיִנְקוֹם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם עֲבָדָיו הַשָּׁפוּךְ. כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים. הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם עֲבָדָיו יִקּוֹם וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ: וְעַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר. וְנִקֵּיתִי דָמָם לֹא נִקֵּיתִי וַה' שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן: וּבְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמַר לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם. יִוָּדַע בַּגּוֹיִם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ: וְאוֹמַר, כִּי דוֹרֵשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכָר לֹא שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים:

וְאוֹמַר, יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת מָחַץ רֹאשׁ עַל אֶרֶץ רַבָּה. מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה עַל כֵּן יָרִים רֹאשׁ

<u>אומר רש"י במקום על הפסוק {תהילים קי, ו}</u> - **מלא גויות.** אסיפת פגרים, מלא לשון אסיפה כמו (ירמיה י"ד) קראו אחריך מלא, אשר יקרא עליו מלא רועים (ישעיה ל"א), והיכן דן מלא גויות ? את מצרים על שפת הים (שמות ט"ו).

מחץ ראש על ארץ רבה. זו היא דוגמת נבואת (חבקוק ג') מחצת ראש מבית רשע ראש פרעה שהיה ראש ושר על ארץ גדולה וחשובה על כל הארצות כמו שנאמר (לעיל ק"ה) מושל עמים ויפתחהו שהיו כל האומות תחת ממשלת מצרים.

מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה עַל כֵּן יָרִים רֹאשׁ - אמר פרעה: "איני צריך לגשם של הקב"ה, יש ל יאור משלי". הלך פרעה ו'הרים את ראשו'.

אמר לו הקב"ה: "יש לך יאור משלך ?!" הכניס אותו הקב"ה לתוך ים סוף, להראות לו "**מָחַץ רֹאשׁ עַל אֶרֶץ רַבָּה**". כל זה, כדי לרפאות את נפשם של ישראל.

לעתיד לבוא, כך אנו אומרים בהגדה של פסח: "**וְנוֹדֶה לְךָ שִׁיר חָדָשׁ עַל גְּאֻלָּתֵנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ**". יש כאן גאולת הגוף וגאולת הנפש !

יציאת מצרים, זו גאולת הגוף. קריעת ים סוף, זו גאולת הנפש.

אומר הנביא **{מיכה ז, טו} כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת** .

<u>אומר המבי"ט</u> - זה לא יום אחד. התהליך הזה ארך שבעה ימים. ביום הראשון, היתה גאולת הגוף. וביום השביעי גאולת הנפש.

לכן קוראים לזה "יציאת מצרים", שמכל יהודי יצא המצרים שלו החוצה.

יזכנו הקב"ה, שנזכה בקרוב לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן ואמן !!!